

**Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.201
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору,
професору кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Черепанину Миرونу Васильовичу
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57**

РЕЦЕНЗІЯ

**Фабрики-Процької Ольги Романівни,
докторки мистецтвознавства, професорки,
професорки кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту
мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
на дисертаційну роботу
Стрижибороди Петра Володимировича
«Творча діяльність Штепана Рака (Чехія) в контексті розвитку
академічного гітарного мистецтва кінця XX – початку XXI століття»
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
галузі знань 02 Культура і мистецтво**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Дисертація Стрижибороди П. В. зумовлена відсутністю в українському музикознавстві досліджень творчості Штепана Рака та потребою введення аналізу композиторського, виконавського та педагогічного доробку митця в теорію і практику українського гітарного мистецтва.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Визначення категоріального апарату дисертаційного дослідження, об'єкту та предмету роботи, що зумовлені намаганням висвітлити творчу діяльність Штепана Рака (Чехія) у контексті провідних тенденцій академічного гітарного мистецтва

кінця XX – початку XXI століть, підтверджується вірно сформульованою метою та завданнями дисертації, що дозволяє конкретизувати напрями науково-дослідницьких пошуків.

Для вияву особистого внеску Штепана Рака – як композитора, виконавця, педагога в їх універсальній взаємодії автором дослідження було використано персонологічний підхід як пріоритетний, а також феноменологічний підхід, що дозволив у висновках підкреслити унікальність та універсалізм гітарної творчості, виконавства, методики Штепана Рака в загальноєвропейському контексті. У дисертації вагомими постають методи історизму, системного, порівняльного і культурологічного аналізу, джерелознавчий, емпіричний (інтерв'ю, спостереження), теоретичний (критичні рецензії, відгуки, узагальнення), аналітичний (індукція, дедукція, аналіз і синтез), систематизації та узагальнення, соціокультурної динаміки.

Слід відзначити багатовекторність та масштабність роботи, логічно-сміслову сконструйованість розділів, вражає об'ємна джерельна база дисертації. Послідовно розкрито зазначені аспекти заявленої теми. Ґрунтовним висновкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу.

3. Наукова новизна одержаних результатів. У зв'язку з тим, що зазначена проблематика не знайшла належного відображення у науковому обігу в сучасному музикознавстві, дисертація Петра Стрижибороди становить першу спробу в українській музикознавчій науці обґрунтованого та комплексного узагальнення здобутків Штепана Рака у контексті гітарного мистецтва сучасності. Автором дисертації **вперше**: введено до наукового обігу: аналіз напрямів діяльності видатного чеського гітариста Штепана Рака крізь призму творчого універсалізму; систематизовано жанрову і тематичну площину його оригінальних творів для гітари; виявлено стильові особливості виконавської манери Ш. Рака; здійснено аналіз та диференціацію програмних модусів

творчості митця; узагальнено освітньо-педагогічні принципи гітариста; проаналізовано значення творчості Ш. Рака для світового загалом і українського зокрема, гітарного виконавства кінця XX – початку XXI ст., у т. ч. на прикладах концертно-гастрольної та звукозаписної діяльності.

Також у дисертації продовжено характеристику вимірів академізації гітарного мистецтва; аналіз джерелознавчої бази дослідження сучасної гітарної музики; класифікацію специфічних прийомів гри на гітарі; доповнено персонологічний аналіз характеристики творчості Ш. Рака; набув подальшого розвитку аналіз гітарного мистецтва кінця XX – початку XXI століть, зокрема його композиторських, виконавських, педагогічних аспектів у контексті феноменології явищ (за Т. Іванніковим).

4. Теоретична цінність і практична значущість отриманих наукових результатів. Теоретична цінність роботи обумовлена як оперуванням великою кількістю фактологічного матеріалу, так і аналізом авторських композицій Ш.Рака різних жанрів. Теоретичне та практичне значення дисертації полягає у можливостях використання її матеріалів у навчальних курсах з історії народно-інструментального мистецтва, теорії і практики музичного виконавства, гітарної педагогіки, виконавського і стильового аналізу музичних творів для студентів закладів освіти, культури і мистецтва України. Матеріали дослідження сприятимуть розширенню площини дослідження гітарного мистецтва, зокрема актуалізації здобутків Ш. Рака для теорії та практики гри на гітарі, введенню до репертуарної складової гітаристів творчості митця, переосмислення практичних аспектів навчання гітаристів. Результати дисертації можуть бути використані при написанні наукових досліджень мистецтвознавчого та культурологічного характеру, у навчально-методичній роботі гітаристів – аналізі теоретичних і практичних засад гри на гітарі, зокрема на етапах початкового навчання та формуванні репертуару гітаристів, написанні методичних рекомендацій, підручників, посібників, окремих лекцій

та практичних занять для здобувачів освіти різних рівнів у закладах освіти, культури і мистецтва України, а також для підвищення кваліфікації викладачів класу гітари.

Робота містить ґрунтовний виклад теоретичних положень за обраною темою, опрацювання оригінальних джерел, що дозволило дисертанту ввести в науковий обіг значний пласт маловідомої літератури з мистецтвознавства та суміжних наукових дисциплін з питань історії народно-інструментального мистецтва, теорії і практики музичного виконавства, гітарної педагогіки, виконавського і стильового аналізу музичних творів для студентів закладів освіти, культури і мистецтва України. Матеріали дослідження сприятимуть розширенню площини дослідження гітарного мистецтва, зокрема актуалізації здобутків Ш. Рака для теорії та практики гри на гітарі, введенню до репертуарної складової гітаристів творчості митця, переосмислення практичних аспектів навчання гітаристів.

5. Загальна оцінка змісту роботи. Проблематика і зміст дисертаційної роботи є не лише актуальними, але й новаторськими. Дисертація Петра Стрижибороди є логічно та послідовно побудованим дослідженням, а його структура повністю пов'язана з метою, поставленими завданнями і специфікою дослідження предмета та об'єкта.

Дисертація складається із основної частини (анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків), списку використаних джерел (241 позиції), додатків. Загальний обсяг дисертації – 304 сторінки, з яких основного тексту – 193 сторінки.

Список використаних джерел охоплює 241 найменування, з яких 61 – закордонні та 179 – вітчизняні публікації.

У *Вступі* дисертант переконливо обґрунтовує актуальність обраної теми, визначає мету та завдання дослідження, предмет, об'єкт і методологію дослідження, визначає наукову новизну та практичну значущість отриманих

результатів, подає відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження, перелічує публікацій за темою роботи й окреслює структуру роботи.

У *першому розділі дисертації* проблематика дослідження зосереджена на аналізі гітарного мистецтва як предмету наукових пошуків в Україні та за кордоном. Пріоритетними постають історико-виконавські та персонологічні виміри, що дозволили виявити напрями і контент досліджень українських та зарубіжних науковців, що спрямований на історичні, композиторські, виконавські, навчально-педагогічні аспекти творчості гітаристів.

У *другому розділі «Універсализм творчості Штепана Рака»* автором запропоновано аналіз життєвого і творчого шляху Штепана Рака та реалізації напрямів універсализму митця – композиторського, виконавського, педагогічного. Зокрема, диференційовано етапи життєдіяльності Ш. Рака, здійснено загальну характеристику авторської творчості для гітари, визначено специфіку його виконавського стилю та основних принципів навчально-методичної діяльності.

Варто відзначити підпункт 2.3.2., в якому П. Стрижиборода детально розкриває виконавську діяльність Штепана Рака у вигляді інтерпретаційних моделей (*авторсько-інтерпретаційна модель (принцип первинної інтерпретації)*), *наративно-образна модель (принцип драматургічного мислення)*, *технічно-експериментальна модель (принцип розширених можливостей техніки)*, *духовно-філософська модель (принцип внутрішнього переживання)*, *синтетична стильова модель (принцип стильової відкритості)*, що додає чіткості та лаконічності.

Педагогічні принципи митця (підпункт 2.3.3) автор ретельно висвітлює завдяки підходам (філософсько-естетичному, методичному, репертуарному), зазначаючи, що «[...]кожен з підходів сприяє формуванню не лише конкретних

виконавських навичок гітариста, але й реалізації виховних та аксіологічних завдань» (ст.113).

Зміст *третього розділу* під назвою «Гітарна творчість Штепана Рака: жанрово стильова характеристика» сконцентований на аналізі жанрово-стильових характеристиках творчості Ш. Рака. Автор зазначає, що твори композитора-гітариста, в переважній більшості програмні, написані під впливом емоційних вражень від літератури, природи, спілкування з людьми, приурочені до певних подій чи історичних постатей. Особливо слід відзначити ретельність автора щодо визначення програмних модусів композиторського доробку митця: звуконаслідувальний, фольклорний, жанровий, парафрастичний, психологічно-настрєвий, меморіальний, образотворчий, літературний, релігійно-сакральний.

Висновки чітко реалізують етапи реалізації мети і поставлених завдань та ґрунтовно підтверджується, що постать Штепана Рака як композитора, виконавця, педагога є унікальним явищем музичного мистецтва сучасності, а здобутки митця свідчать про синтез як персональних, особистісних вимірів творчості, так і провідних тенденцій розвитку народно-інструментального і гітарного виконавства на європейському континенті.

Підсумовуючи, варто наголосити, що робота Петра Стрижибороди є вагомим внеском в сучасну українську мистецтвознавчу науку та відкриває нові перспективи досліджень.

6. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Дисертація містить результати авторських досліджень дисертанта. У основному тексті дисертації наявні покликання на ідеї, думки та результати досліджень інших науковців та оформлені належним чином. Текст дисертації успішно пройшов відповідну перевірку, порушень академічної доброчесності не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження П. Стрижибороди, у ході прочитання та рецензування роботи доцільно висловити окремі зауваження та побажання:

7.1. У роботі дещо поверхнево реалізовано компаративний підхід. Дослідження П. Стрижибороди переконливо висвітлює творчі здобутки Штепана Рака, проте ширше зіставлення його композиторських, виконавських і педагогічних принципів із творчістю провідних представників світового гітарного мистецтва другої половини XX – початку XXI століття дало б змогу більш рельєфно окреслити його індивідуальний внесок у розвиток академічної гітари.

7.2. Викликає науковий інтерес питання впливу педагогічної концепції Штепана Рака на сучасне гітарне виконавство як України, так і зарубіжжя. У роботі автором систематизовано його педагогічні принципи, однак поза межами дослідження залишився аналіз діяльності учнів і послідовників митця, що дозволило б більш повно оцінити масштаби його педагогічного впливу.

Однак, висловлені зауваження і побажання жодним чином не применшують вагомості дисертаційної роботи П. В. Стрижибороди. Підсумовуючи, зауважимо, що рецензована дисертація переконливо доводить свою цінність і важливість у скарбниці сучасного мистецтвознавства, у якій аргументовано розкривається та осмислюється науково-теоретичний матеріал рівня доктора філософії. Робота містить ґрунтовний виклад теоретичних положень за обраною темою, опрацювання оригінальних джерел, що дозволило дисертанту ввести в науковий обіг значний пласт маловідомої літератури з мистецтвознавства та суміжних наукових дисциплін з питань історії народно-інструментального мистецтва, теорії і практики музичного виконавства, гітарної педагогіки, виконавського і стильового аналізу музичних творів для студентів закладів освіти, культури і мистецтва України. Матеріали

дослідження сприятимуть розширенню площини дослідження гітарного мистецтва, зокрема актуалізації здобутків Ш. Рака для теорії та практики гри на гітарі, введенню до репертуарної складової гітаристів творчості митця, переосмислення практичних аспектів навчання гітаристів.

8. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

Результати дисертаційного дослідження викладено у 14 публікаціях, з яких чотири статті – у фахових виданнях з мистецтвознавства, затверджених МОН України, дві – у періодичних зарубіжних виданнях, вісім – в апробаційних виданнях – збірниках тез та матеріалів наукових конференцій, публіцистичному інтернет-журналі.

9. Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації. Дисертацію викладено літературною українською мовою. Аналіз структури та змісту дисертації засвідчує, що дисертаційне дослідження є цілісним, характеризується чіткістю викладу матеріалу та логічною послідовністю.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 025 Музичне мистецтво галузі знань 02 Культура і мистецтво.

11. Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам.

Дисертація Стрижибороди Петра Володимировича «Творча діяльність Штепана Рака (Чехія) в контексті розвитку академічного гітарного мистецтва кінця XX – початку XXI століття» за своїм змістом відповідає науковому профілю спеціальності 025 Музичне мистецтво та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами), вимогам наказу Міністерства науки і освіти України № 40 від

12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Стрижиборода Петро Володимирович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензент:

Докторка мистецтвознавства, професорка,
професорка кафедри музичної україністики та
народно-інструментального мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА